

הקיבוץ של "דרור ישראל" בעכו רכש לאחרונה בית משלו בעיר
בראיון ל"גלובס" מספרים חברי הקיבוץ על המניעים ("אנשים מחפשים
לחזור למסגרות קהילתיות"), על החיים המשותפים ("דורש מיזמות
ורגישות") ועל היתרון הכלכלי - החופש ממשכנתא

הקיבוץ בעכו / צילום: עומר כהן

הצורך בסביבה חמה וקהילתית יחד עם ההתמודדות עם מחירי השכירות המאמירים מביא רבים בארץ ובעולם לחפש פתרונות יצירתיים, שמציעים אלטרנטיבה יצירתית שנותנת מענה לאתגרים הללו. הבחירה בסביבת חיים שיתופית היא אחת מהן. מתחמי המגורים המשותפים (living-co), שהופכים יותר ויותר אופנתיים לצעירים בערים גדולות ברחבי העולם, הגיעו בשבוע שעבר גם לעיר עכו והכל "בתיבול ארצישראלי מיוחד שמשלב חינוך וציונות", אומר שחר קלפנר, חבר הקיבוץ.

מאז המחאה החברתית ניכר שהממשלה מנסה להתמודד עם המשבר בשוק הדיור. את פתרונותיה היא מכוונת בעיקר למינסטרים, שעונה להגדרה של תא משפחתי סטנדרטי שכולל על פי רוב זוג הורים ושניים-שלושה ילדים. במקביל, נבנות שכונות ייחודיות לקהילה החרדית שעונה על צרכיהן כמשפחות מרובות ילדים, שומרות שבת. אבל מה עושה קהילה של 90 צעירים שרוצה לחיות ביחד בצורת חיים שיתופית-קיבוצית ולא מוצאת בית מתאים ובמחיר שפוי? זה סיפורו של הבית שנחנך השבוע

"חיפשנו במשך שנים פתרון שיתאים לנו", מספרת שירה לוי, בת 34, שגם מרכזת את הפעילות של - דרור ישראל בעיר. "רצינו מקום אחד שנוכל לגור בו כולנו ביחד, ליצור קהילה ולפעול בחינוך ותרבות בעיר. אפשר לומר שדמיינו קיבוץ שיהיה בנוי לגובה ולא לרוחב, שיהיה מחובר לחברה שסביבו ובמקום רפת ולול המשק שלו יתבסס על פעילות חינוכית. לאורך השנים מצאנו דירות בודדות מפוזרות בשכונות העיר, אבל היה לנו חשוב מאוד שהבית הפיזי שלנו יתאים לאורח החיים השיתופי שאנחנו רוצים לבנות בינינו".

ומה עושים כשלא מוצאים?

"במשך כמה שנים פיתחנו כל מיני רעיונות, איתרנו מבנים פוטנציאליים, ניסינו להגיע להסכמים עם בעלי המבנים, אבל ללא הצלחה. בסופו של דבר החלטנו לבנות מקום משלנו. חיפשנו, חיפשנו, חיפשנו. לבסוף איתרנו מבנה - בית אבות - שנבנה ב-2011 ונסגר אחרי כמה שנים בודדות. המבנה התאים לצרכינו גם כי הוא מסוגל לאכלס כ-60 חברים וחברות מתוך 90, וגם כי הוא ממוקם במקום מושלם בלב העיר, בדיוק בנקודת המפגש בין שלוש שכונות שבהן גרים החניכים שלנו. ניהלנו משא ומתן עם הבעלים במשך קרוב לשנתיים עד שהגענו לתנאים ולמחיר הנכונים".

איך קונים בניין? במלים אחרות, מאיפה הכסף?

"לטובת העניין נעזרנו ב'קרן נכסי דרור' - קרן חברתית שהוקמה כדי לסייע בפתרונות דיור ואשראי לקבוצות שיתופיות. הקרן התחילה לאסוף כסף ולסלול את הנתיבים המשפטיים שיאפשרו את התוכנית".

המימון: בעזרת הלוואה ותרומות

אז איך זה בעצם עובד? לקחתם משכנתא?

"הקרן לקחה הלוואה לצורך רכישת המבנה וגם גייסנו תרומות לטובת העניין, בזכות המודל הייחודי שמשלב פעילות חינוכית. בינתיים אנחנו משלמים דמי שימוש חודשיים שיחזירו את ההלוואה תוך 15 שנים".

ויש יתרונות לגודל ולכך שאתם לא זוג שמתמודד לבדו עם משכנתא?

"לחלוטין. בסופו של דבר העולם משתנה, אנשים מחפשים לחזור למסגרות קהילתיות, לא להיות כבולים למשכנתא אישית על שמם וכל מי שמתעניין ומצוי בתחום הזה, יכול לראות שהמגמה השיתופית בישראל פורחת כיום (ראו מסגרת בעמוד זה).

"יצרנו מודל שבמסגרתו עלויות הדיור שלנו מתחילות קרוב לעלויות שכר דירה בשוק. בגלל שהדירות שונות אחת מהשנייה, קבענו סטנדרט של 900 שקל לחדר שינה. זה אומר שהתשלום על דירת ארבעה חדרים יהיה 2,700 שקל לחודש, שזה בערך מה שמשלמים היום שכירות בשכונות הסמוכות. אבל יש בכל זאת הבדל משמעותי. במודל שיצרנו קבענו שבחמש השנים הראשונות המחיר לא יעלה. אחר כך, הוא יעלה בעד אחוז לשנה. ככה הקרן יודעת שההלוואה תוחזר, ולנו זה נותן שקט לזמן ארוך. אנחנו לא תלויים

בתנודתיות של השוק. לפי חישוב שעשינו, עצירת ההתייקרות בשכר הדירה הנובעת מהמהלך הזה, צפויה לחסוך לנו בעשור הקרוב כמיליון שקל".

על פי התוכניות, קרן נכסי דרור תשקיע בהמשך בערים נוספות ובקיבוצים נוספים. כיום פרושות הקהילות של התנועה בהרבה מקומות בארץ - ממצפה רמון בדרום דרך באר שבע, שדרות, ראשון לציון, רחובות, תל אביב, ירושלים, חיפה, כרמיאל, טבריה ועוד. כיום הקרן בונה בניין במודל דומה בתל אביב, יש לה מבנה נוסף בבאר שבע ובשנים הקרובות הם מאמינים שהמודל ישכפל את עצמו במקומות אחרים.

בקרן מקווים שהתארגנויות נוספות בישראל ילמדו את המודל שלהם, אולי אפילו ישפרו אותו ויתאימו אותו לצרכיהם ויקחו אותו למקומות נוספים וכיוונים חדשים.

חיים ביחד דורשים מיומנות ורגישות חברתית

"זה קצת קלישאה אבל כמו בשיר יש פה רקמת חיים אנושית אחת חיה ונושמת", אומרת מירית סולימה, שמתגוררת עם שתי שותפות בקומה השלישית. "המגורים המשותפים הם חלק בלתי נפרד ממה שבונה את הקהילה שלנו - הביחד, התרבות, המקום המשותף לפיתוח היוזמות החינוכיות החדשניות שלנו סביב שולחן ארוחת שישי. המינונים של המפגשים החברתיים שהמקום הזה מייצר לא דומים לשום בניין מגורים אחר".

לא נמאס להיות ביחד כל הזמן?

"לחיות ביחד, בטח לאורך זמן, זה דבר שדורש מיומנות ורגישות. ברור שלכל אחד יש גם את הצורך בפינה משלו ובפרטיות ואנחנו דואגים לתת אחד לשני את המרחב האישי. הרבה אנשים עובדים ביחד בפרויקטים החינוכיים".

אחרי שמסתובבים בין הבתים ניכרים ההבדלים ביניהם ובעיקר עד כמה הם שונים מבתי סטנדרטיים. הארכיטקטורה שמה דגש על מרחבים ציבוריים מתוך תפיסה שאנשים שחיים בקיבוץ (גם בעיר) זקוקים למרחבים משותפים שיאפשרו מימוש בפועל של הרעיון השיתופי. "כשאתה יוצא מהקופסה שהרגילו אותנו לחיות בתוכה במשך השנים", אומרת טל שרון ברנע, שותפתה לדירה של מירית, "אתה מגלה עד כמה לאדריכלות יש השפעה על החוויה האנושית שלך".

"זה מדהים עד כמה הדירות "מהקופסה" שהקבלנים בונים, מייצרות מבנה חברתי מאוד מסוים. כשאתה שובר את זה, אתה מגלה שיש אפשרויות חדשות לתכנון. אתה מגדיר מחדש את החללים ומה שהם ישרתו", מוסיפה ברנע.

אז אתן מדברות על אדריכלות. מה שונה בתכנון של הבניין הזה מבניינים אחרים?

"קודם כל, חשוב להבין שלא בנינו את הבניין מאפס וגם היו לנו מגבלות תקציביות וכמובן הגבלות של רישוי ותכנון. לצורך הפיכת בית האבות לקיבוץ של אנשים צעירים, נעזרנו במשרד 'בר-לוי-דיין אדריכלים', אומרת שירה לוי.

"אני בטוחה שאם כן היינו מתכננים מאפס, כנראה שהיינו יכולים ללכת הרבה יותר רחוק עם הרעיונות שלנו. אבל אפשר לראות פה כמה רעיונות מרכזיים. קודם כל אנחנו קבוצה שפונה אל הסביבה שבה היא גרה, אז היה חשוב לנו לשלב בבניין מקום לפעילות חינוכית וחברתית שתושבי השכונות שסביבנו יוכלו להגיע ולהשתתף איתנו ביצירה הזו. אז יצרנו בקומת הקרקע מתחם פעילות עם שלוש כיתות ומשרדים, שיש לו כניסה נפרדת מקומות המגורים כדי לאפשר גם פרטיות".

"רצינו שהחלוקה בין מתחמי המגורים תוכל להשתנות בקלות. נולדים ילדים, חברים מצטרפים, חברים עוזבים - החלוקה למתחמים מתאימה למבנה החברתי שלנו היום אבל חיפשנו דרך לאפשר לה להשתנות יחד איתנו. יצרנו מצב שכל המסדרונות בכל קומה ממשיכים אחד את השני. החציצה ביניהם עשויה בבנייה קלה. אם מחר אנחנו רוצים להעביר חדר או שניים ממתחם אחד לשני אפשר לעשות את זה בקלות.

"דוגמה נוספת זה הוצאה של פונקציות מסוימות למרחב המשותף. בכל קומה יש מכבסה משותפת. בקומת הקרקע יש Space Open שאפשר להגיע ולעבוד בו עם המחשב הנייד, חדר ישיבות שמאפשר לצוותים החינוכיים מקום להיפגש בו, וגם פינות שקטות לשבת ולשתות כוס קפה עם חברה".

"לא משלם 5,000 שקל על דירה טחובה"

חברי דרור ישראל עברו לגור במבנה לפני כמה חודשים אבל בשבוע שעבר הם קיימו את טקס חנוכת המקום במעמד ראש העיר שמעון לנקרי, רב העיר, וגם האימאם של המסגד המרכזי בעכו. גם שלומי אטיאס, מנכ"ל הרשות לפיתוח הגליל, שתומכת בפעילות, קפץ לביקור.

אני תופס את יניב פסקל (27) מכוון את הגיטרה לקראת הטקס. הוא הצטרף לקיבוץ לפני ארבע שנים ומרכז את קיום משותף של הנוער העובד והלומד בעכו - קן משותף לבני נוער יהודים וערבים.

אתה אוהב לגור פה בבניין? בעכו?

"תכלס כן. תחשוב על כל החברים שלי שעברו לתל אביב. למה הם עברו לשם? כי כולם שם ויש תחושה שהכל קורה שם. אז אנחנו עשינו לעצמנו כאן 'כולם' קטן שדואג ש'הכל' יקרה פה. בערב אנחנו נפגשים על הגג ויושבים בכיף.

Written by ברק רוני
16 December 2018 18:37

"אני גם לא משלם שכר דירה של 5,000 שקל על דירה טחובה רק כדי לקרוע את עצמי בעבודה מסביב לשעון כמו חלק מחבריי", הוא אומר, "אני עושה את מה שאני אוהב ורוצה לעשות. קם ברוב הימים עם חיוך על הפנים ותחושה אדירה של הגשמה עצמית ואם אני רוצה קצת תל אביב אני פשוט עולה על רכבת".

בקומת הפעילות החינוכית אני פוגש את מיכל קידר, בת 36. היא מהחבורה הראשונה שהגיעה לעכו ומדריכה בעיר כבר למעלה מעשור. "מאוד חשוב לנו ליצור פעילות חינוכית וחברתית שתוכל להגיע לכל אחד בעיר", היא אומרת, "אנחנו מקיימים פעילות תנועת נוער, מועדון לנוער בסיכון, קבוצות ללימוד עברית וערבית למבוגרים, מועדון הופעות ומרכז תרבות לצעירים, ופרויקט חינוכי של סיורים וסמינרים שנועד לחבר את תושבי עיר להיסטוריה שלה. הכל בשיתוף פעולה עם העירייה ועם ארגונים חברתיים מקומיים.

"המפגש הזה בין צעירים למבוגרים, בין יהודים לערבים, בין עולים לוותיקים, הוא חלק מהדי.אן.איי של הפעילות שלנו. כשאתה מצייר עתיד של חברה ישראלית שיש בה מקום לכולם אתה חייב לפעול לקדם את זה במציאות הנוכחית, בחיים היומיומיים של כל אחד ואחת".

הקיבוצים העירוניים: כ-20 אלף איש ב-215 קהילות

בשנים האחרונות מתפתחת בישראל תנועה חברתית לא קטנה של קהילות. אפשר לספור היום כ-20 אלף איש שחיים בכ-215 קהילות מכל קשת החברה הישראלית ופרוסים בכ-100 ישובים עירוניים. הקהילות כוללות אנשים מכל קשת החברה הישראלית: ישראלים ותיקים, עולים חדשים, דתיים וחילונים, יהודים ולא יהודים. על פי רוב, חברי הקהילות הללו פועלים יחד עם הרשויות המקומיות וארגוני חברה אזרחית לשיפור מצב ואיכות החיים בשכונות שבהן הם חיים.

רעיון הקיבוץ העירוני בישראל נולד עוד לפני קום המדינה, עם היווסדו של קיבוץ אפע"ל (איגוד פועלים עירוני להתיישבות) שפעל בשנים 1947-1951. קיבוץ עירוני נוסף פעל במקביל בעיר כרמיאל. בסוף שנות ה-70 חודש רעיון הקיבוצים העירוניים על ידי חברי קיבוץ "ראשית" בירושלים (בהמשך הקיבוץ התפצל ומתוכו קם קיבוץ בית ישראל), קיבוץ "תמוז" בבית שמש ו"מגוון" בשדרות.

מתוך המשבר בתנועה הקיבוצית והרצון לפעול ולחנך בתוכך הערים הלכה והתגברה תופעת הקיבוצים העירוניים: במהלך שנות ה-90 וראשית שנות ה-2000 אימצו בוגרי תנועות הנוער החלוציות ובהן הנוער העובד והלומד, השומר הצעיר והמחנות העולים, את רעיון ההתיישבות השיתופית בערים והחלו להקים קיבוצים עירוניים ברחבי הארץ. רבים מחברי הקיבוצים העירוניים עוסקים בחינוך ומעורבות בקהילה ולכן קיבל הקיבוץ העירוני החדש גם שם חדש - "קיבוץ מחנכים".

מקום, מועצת הקבוצות והקהילות המשימתיות, שמאגד חלק גדול מקהילות אלו מעריך כי הפעילות של קהילות אלה להגברת השוויון, צמצום פערים בחינוך, בתחומי התרבות ועולם העבודה ועוד, משפיעה על כ-700 אלף איש.

חיזוק נוסף לעולם הקהילות בשנים האחרונות מגיע לאור הניכור החברתי והקושי הכלכלי שהביאו להתחזקות מגמת השיתופיות ולחיפוש צורות מקוריות. הקיבוצים העירוניים שמונים היום בסך הכל כ-4,000 איש הם חלק ממגמה זו. כיום ניתן למצוא עשרות קיבוצים עירוניים ברחבי הארץ, בין היתר, בעכו, נצרת עלית, רחובות, ראשון לציון, תל אביב, ירושלים, בית שמש, חיפה, באר שבע, שדרות מצפה רמון ועוד.

ברק רועי
16 December 2018 18:37

